

Sygn. akt II CSK 50/19

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa M. L. i W. L.
przeciwko I. Z.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 19 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 maja 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania**
- 2. zasądza od powodów na rzecz pozwanej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie M. i W. L. wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 16 maja 2018 r., oddalającego ich apelację od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 11 maja 2017 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo o zobowiązanie pozwanej - córki powodów - I. Z. do złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu na powodów darowanych jej nieruchomości: działki w K., działki w R. i udziału 83/100 w prawie własności dwóch innych działek w R.. Podstawą żądania było złożone przez powodów pozwanej w dniu 27 stycznia 2015 r. oświadczenie o odwołaniu uczynionych na jej rzecz darowizn z powodu jej rażącej niewdzięczności. Darowizny dokonane zostały w latach 2010 (działka w K.) i w 2012 r. (działka i udział w dwóch innych działkach w R.).

Powodowie prowadzili Centrum Medyczne w R. i W.. Pozwana współpracowała z nimi od 2007 r., rodzice planowali, że córka przejmie ich działalność i zaopiekuje się nimi, gdy przejdą na emeryturę. Nieruchomość w K. podarowali pozwanej jako zabezpieczenie w okresie problemów finansowych jej męża. Pozostałe darowizny były związane ze współpracą i zamiarem przekazania jej Centrum Medycznego. Znajdują się na nich kluczowe budynki Centrum. Powodowie byli zadowoleni z pracy pozwanej. Również stosunki osobiste między stronami układały się dobrze. Pozwana miała lepsze relacje z ojcem aniżeli z matką, która faworyzowała syna. Niemniej zarówno stosunki rodzinne jak i zawodowe między stronami były bliskie. Decyzje dotyczące działalności Centrum strony podejmowały wspólnie, chociaż tylko powódka i pozwana były współniczkami prowadzącej to Centrum spółki cywilnej. Omawianie spraw placówki często przebiegało burzliwie, bywało że strony krzyczały na siebie, pozwana niejednokrotnie używała wyzwisk i wulgaryzmów odzywając się do matki, jednak nie powodowało to zmian we wzajemnych stosunkach. Do pogorszenia relacji doszło w 2014 r., kiedy nastąpił poważny kryzys w małżeństwie pozwanej. Powodowie stanęli po stronie jej męża, udostępnili mu billingi, których użył w toku postępowania rozwodowego, zeznawali w sądzie korzystnie dla niego, obciążając

córkę odpowiedzialnością za rozpad małżeństwa. Zażądali od pozwanej zwrotu użyczonego samochodu.

Konflikt przeniósł się również na współpracę zawodową związaną z nową inwestycją, której orędowniczką była pozwana. Powód zaprzestał współpracy z córką przy tym projekcie. Spory dotyczyły nadto kwestii finansowych. Powodowie utracili zaufanie do córki. Kłótnie miały miejsce na terenie obiektów Centrum Medycznego. Powodowie informowali pracowników, że córka nie spełnia ich oczekiwań, kwestionowali jej decyzje dotyczące spółki cywilnej. Punktem zapalnym było też nagranie, które pochodziło z podsłuchu zamontowanego w samochodzie pozwanej przez jej męża. Pozwana w rozmowie z córką wulgarnie się wyrażała o rodzicach. S. Z. nagranie przekazał powodom oraz przesłał bratu pozwanej.

W dniu 27 stycznia 2015 r. powodowie złożyli pozwanej w formie aktu notarialnego oświadczenie o odwołaniu darowizn z powodu niewdzięczności obdarowanej, która ubliża im, narusza ich dobra osobiste, rozpowszechnia nieprawdziwe informacje o nich, próbuje nastawić negatywnie ich kontrahentów i podwładnych. Jako datę dowiedzenia się o niewdzięczności wskazali dzień 30 marca 2014 r. Sąd dokonał oceny, czy zachowanie pozwanej na rok przed odwołaniem darowizny tj. w okresie od 27 stycznia 2014 r. do 27 stycznia 2015 r. uzasadniało złożenie przez powodów takiego oświadczenia. Uznał, że zachowania pozwanej nie stanowiły przejawu rażącej niewdzięczności wobec powodów. Pozwana odnosiła się do matki w sposób nieuprzejmy, wręcz chamski od dawna i nie wpływało to przez długi czas na relacje między stronami. Dopiero w okresie narosłego konfliktu, w którym również powodowie nie zachowali się właściwie w stosunku do córki, nie wspomagali jej w trudnym okresie rozvodu, przeciwnie opowiedzieli się po stronie jej męża i źle się o niej wypowiadali wobec pracowników, emocjonalne wypowiedzi i nielegalne nagrania rozmowy pozwanej z córką dostarczone powodom przez skonfliktowanego z pozwaną męża stały się dla nich dowodem niewdzięczności. Sąd pierwszej instancji uznał, że powstały konflikt był podsycany przez obydwie strony i obydwie strony miały prawo czuć się skrzywdzone. Jednak to, że zachowania pozwanej były reakcją obronną i stanowiły

działania wynikające z silnych emocji odbiera im, w ocenie Sądu Okręgowego cechę rażącej niewdzięczności, wymagającej złego, wrogiego zamiaru.

Sąd Apelacyjny, rozpoznający sprawę na skutek apelacji powodów podzielił ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 898 § 1 k.c. i art. 899 § 3 k.c. Zgłosili także zarzut naruszenia przepisów postępowania odnoszący się do wadliwego zastosowania art. 378 § 1 w zw. z 328 § 2 w zw. z 391 § 1 k.p.c. We wnioskach domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od pozwanej na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodów pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powodów kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie zachodzą przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnili wniosek o przyjęcie ich skargi przesłankami z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.. Występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, ujęli w pytaniu: „czy wypowiedź obdarowanego na temat darczyńcy może - w zależności od jej treści - być uznana za przejaw rażącej niewdzięczności, jeśli zamiarem obdarowanego nie było, aby treść tej wypowiedzi dotarła do darczyńcy?”

Za uzasadnienie oczywistej zasadności skargi uznali niewątpliwie błędne, ich zdaniem, stanowisko Sądów obu instancji, zgodnie z którym wypowiedzi niemające w zamierzeniu dotrzeć do osoby, której dotyczą, nie mogą poniżyć tej osoby i nie mogą stanowić przejawu rażącej niewdzięczności. Drugim uzasadnieniem było nierozpoznanie przez Sąd Apelacyjny wszystkich zarzutów apelacji. Konkretyzacją tej przesłanki jest odesłanie do uzasadnienia podstaw skargi.

Istotne zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nie tylko precyzować przepisy prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, ale także wymaga przytoczenia argumentów uzasadniających wątpliwości i rozbieżne oceny. Odwołanie się do treści przepisów winno mieć charakter generalny i abstrakcyjny, ponieważ ta przesłanka przedsądu służy wykonaniu przez Sąd Najwyższego funkcji zwianych z ujednolicaniem praktyki stosowania prawa, nie jest natomiast pomyślana jako instrument ochrony interesu indywidualnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Musi je też cechować odpowiednia doniosłość, a ponadto jego rozwiązanie winno wpływać na sposób rozstrzygnięcia sprawy. Wskazane przez skarżących zagadnienie prawne nie może być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Pojęcie „rażąca niewdzięczność” było wielokrotnie objaśnione w orzecznictwie, w którym podkreśla się, że o istnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym wypadku konkretne okoliczności, rozważane na tle zwyczajów panujących w określonym środowisku społecznym (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/66, OSNC 1968, Nr 12, poz. 199, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2004 r., II CK 39/04, nie publ., z dnia 4 lutego 2005 r., I CK 571/04, nie publ. i z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 278/11, nie publ., a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 284/11, OSP 2013, Nr 1, poz. 3). Kwalifikowanie określonego stanu faktycznego jako "rażącej niewdzięczności" jest zawsze indywidualne i nie poddaje się unifikacji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 1998 r., II CKN 218/98, nie publ. i z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 1599/00, "Prokuratura i Prawo" 2002, nr 5, wkładka, s. 40). Wypowiedzi kierowane do osób trzecich, negatywnie

przedstawiające darczyńcę są typowym zdarzeniem nie poddającym się jednolitej ocenie. Decydujące jest bowiem to, czego dotyczyła wypowiedź, do kogo była kierowana, jakie przyczyny ją spowodowały i jakie skutki miała wywołać. Pod takim też kątem Sądy obydwu instancji poddały ocenie prywatną rozmowę pozwanej z córką i oceniły ją w pełnym kontekście konfliktu między stronami, podsycanego przez męża pozwanej i prowadzącego do nasilania się wzajemnych pretensji i poczucia krzywdy.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie, a jednocześnie orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910).

Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien wykazać kwalifikowany charakter naruszenia przepisów prawa. Nie ma to polegać na powtórzeniu uzasadnienia podstaw kasacyjnych lecz wymaga podkreślenia przyczyn, dla których natychmiast można dostrzec błąd sądu i niesłuszność rozstrzygnięcia. Teza o oczywistej zasadności skargi nie została przez powodów wykazana. Nie stanowi jej odesłanie do uzasadnienia zarzutów procesowych, gdyż te w głównej mierze odnoszą się do prawidłowości ujęcia w uzasadnieniu wyników oceny zarzutów apelacyjnych dotyczących oceny dowodów i prawidłowości ustaleń faktycznych tyczących wielu okoliczności nie stanowiących kluczowych wydarzeń i w większości są ujęte w ustaleniach, choć z mniejszą szczegółowością. Z pewnością nie są to argumenty jednoznacznie potwierdzające oczywiste błędy procesowe sądu prowadzące do rażąco błędnego orzeczenia. Narastający dwustronny konflikt, nawet jeśli stał się przyczyną zerwania stosunków rodzinnych nie stanowi dowodu na wystąpienie rażącej niewdzięczności.

Kwestia oceny, czy określona wypowiedź naruszyła czyjąś godność czy też nie jest zagadnieniem ocennym, wymagającym rozpatrzenia w kontekście sytuacyjnym. Nie jest to jednak kwestia przesądzająca

o prawidłowości rozstrzygnięcia, ponieważ o tym decyduje ocena, czy wypowiedź pozwanej można uznać za przejaw rażącej niewdzięczności. Argumenty przedstawione przez obydwie Sądy nie potwierdzają, by w tym zakresie ocena prawna była jednoznacznie nieprawidłowa.

Uznać zatem należy, iż powołane przez skarżących podstawy przyjęcia ich skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzą. Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia

Orzeczenie o kosztach postępowania uzasadnia art. 98 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).